

Studietur 22. – 27. juni 2013 til:

Kassel, Weimar, Jena, Dresden og Basteiklippene

Sissel Jenseth

Studieturen sommeren 2013 går til sentrum for åndskulturen i Tyskland på 1700-1800-tallet. Vi følger i sporene til Steiner, Goethe, Schiller og Caspar David Friedrich, og oppsøker arkiver, boliger, sommerhus, plasser, parker og museer. Det legges vekt på å «fange inn» stemningen og å åpne opp sansene – slik at vi på en rikere måte kan ta del i den atmosfæren og de begivenhetene som en gang fant sted i disse traktene. Påmeldingsfrist for studieturen er 15. februar. Vi bor på hotell og forflytter oss med tog mellom stedene.

Kassel første stopp

Turen starter i Kassel lørdag ettermiddag 22. juni. Vi overnatter på InterCityHotel like ved jernbanestasjonen, bare noen kvartaler unna Anthroposophisches Zentrum Kassel (www.az-kassel.de). Det var i Kassel det første skriftet om rosenkreutzernes hemmelige brorskap, Fama Fraternitatis, ble utgitt i 1614. Boken Christian Rosenkreutz' alkymistiske bryllup kom på norsk i 2007 på Antropos forlag. Rudolf Steiner holdt en rekke foredrag om Christian Rosenkreutz og den moderne innvielsesvei.

Søndag vil vi i Kassel oppleve Josef Beuys' kunstverk «7000 eiketær» (www.7000eichen.de). Den første eiken ble plantet av Beuys utenfor Kassel Museum i 1982, og eiketærne ble plantet over en hele byen over en femårsperiode og står i dag i rekker langs gatene. Kunstverket skulle vise en ny forståelse av mennesket, som en kreativ skapende sjel – hvor eiken symbolisere det varige i en syk verden.

Tre netter i Weimar

Togturen til Weimar tar litt over 2 timer. Vi blir her i tre netter og vil overnatte i Steiners tidligere bolig i Prellestraße 2, som i dag er Hotel Alt-Weimar (www.alt-weimar.de). Her bodde Rudolf Steiner hos enkefru Anna Eunike fra 1892 til 1896. I selvbiografien *Min livsvei* beskriver Steiner sin bosituasjon slik: «Jeg hadde en del av leiligheten for meg selv. Hun satte stor pris på at jeg støttet henne i den vanskelige oppgaven med å oppdra barna. Etter herr Eunikes død satt hun igjen som enke med fire døtre og en sønn. Barna så jeg når anledningen bød seg. Det skjedde ofte, for jeg ble jo betraktet som en som helt og holdent hørte med til familien. Men med unntak av morgen- og aftensmåltidene, inntok jeg mine måltider utenfor huset.»

Søndag ettermiddag – som er St. Hans aften – spaserer vi i den vakre Ilm landskapspark som omkranser floden Ilm. Parken er delvis anlagt etter idé og inspirasjon fra Goethe, med monumenter og pittoreske ruiner. Vi besøker Goethes Gartenhaus som han først benyttet som bolighus, og som senere ble hans fristed og arbeidsrom. Vi spiser middag på Hotel Alt-Weimar – kjent for sin gode mat.

I Rudolf Steiners fotspor

Mandag følger vi sporene til Rudolf Steiner i Weimar. Han flyttet til hit 29 år gammel og bodde her i syv år. Men denne hans skjebnevei ble staket ut mye tidligere. Allerede som 18-åring da han startet på Høyskolen i Wien, ble han introdusert til Goethe gjennom Karl Julius Schröer, den berømte Goethe-kjenneren. Det var på Schröers anbefaling at Steiner i 1890 ble ansatt ved Goethe-Schiller-arkivet i Weimar som utgiver av Goethes naturvitenskapelige skrifter.

Vi besøker Goethe-Schiller-arkivet. Steiner skal etter sitt første møte med Weimar ha vært full av begeistring og følte seg på historisk grunn hvor store skikkelser som Goethe, Schiller og Luther hadde levd og arbeidet. Men hans arbeidsgiver i arkivet, Bernhard Suphan, var en fryktelig pedant, og Steiner merket snart hvilket uendelig og møysommelig arbeid han hadde tatt på seg. Han betraktet det som en ren byrde og uttalte etter fem år at han var «forrådt og solgt». Han anså årene som tapte år. Men vennskap med malere, musikere, skuespillere, lærde, medisinske og politikere førte ham inn i datidens moderne åndsliv, noe han beskriver levende i *Min livsvei* – de mange menneskemøtene fra denne perioden.¹

¹ Rudolf Steiner - En biografisk skisse. http://www.oslogruppen.no/Rudolf_Steiner.html

Ovenfra og ned:
 «7000 Eichen», Joseph Beuys' kunstverk i Kassel; Johann
 Wolfgang von Goethe, «Vandrerens» av Caspar David
 Friedrich; Goethes havehus i Ilm-parken i Weimar; Rafaels
 «Sextinske Madonna», Basteiklippene ved Elben;
 Schillers havehus i Jena.

Under Weimartiden tok Rudolf Steiner doktorgraden i filosofi med en avhandling om Johann G. Fichte ved Universitetet i Rostock i 1891. Den ble utgitt i bearbeidet form året etter med tittelen *Sannhet og vitenskap*. Steiner avviste Kants grunnsetning: «Lev slik at maksimen for din handling kan gjøres allmenngyldig», og oppfordret i stedet: *Lev slik at ditt liv best mulig tilsvarer ditt indre vesen; lev deg helt, lev deg fullstendig ut. For nettopp når du gir helheten det som ingen andre enn bare du kan gi, yter du maksimalt for den*. I 1894 kom hans mest kjente verk *Frihetens Filosofi*, som han skrev mens han bodde i Prellerstraße.

Det var på tale å la Steiner bidra til utgivelsen av Friedrich Nietzsches skrifter ved Nietzsche-arkivet i byen, men Steiner røk uklar med Nietzsches søster. Han mente hun overhodet ikke forsto seg på filosofi og langt mindre brorens verk. Elisabeth Förster-Nietzsche kom senere til å bidra til nazistenes fortolkning av Nietzsche. Steiner utga i 1895 boken *Nietzsche – i kamp mot sin tid*.² I 1897 flyttet han til Berlin, samme år som *Goethes verdensanskuelse* ble utgitt.

I Weimar vil det bli mulig å besøke Nietzsche-arkivet. Det samme gjelder den kjente kunst-skolen Bauhaus, grunnlagt av Walter Gropius i 1919 og stengt av nazistene i 1933.

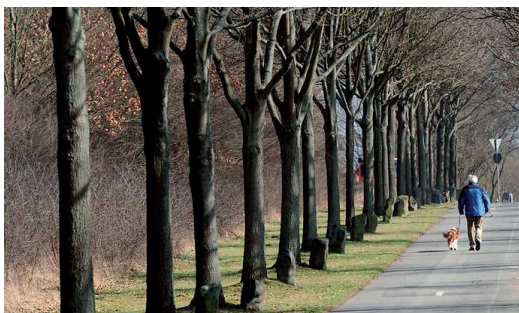
Kvelden avsluttes på Hotel Elephant (www.hotelelephantweimar.com), det eldste overnattingsstedet i Weimar, fra 1540. Her har Goethe og mange kjente personligheter satt sitt preg på stedet gjennom flere århundrer.

Goethe og Schiller i Weimar og Jena

Tirsdag morgen besøker vi Goethes herskaps hus hvor han bodde fra 1782 til sin død i 1832. Et av hovedspørsmålene Goethe arbeidet med, var gåten rundt malernes fargevalg. I hans verk *Fargelæren* setter han fargene opp som et resultat av ulike blandinger av lys og mørke. Ikke bare lyset er aktivt, men også mørket. Og han avleder fargenes sanselig-moralske virkninger.³ I huset kan vi oppleve i de ulike fargesatte rommene. Se www.klassik-stiftung.de for

² «Rudolf Steiner, antroposofi og antroposofen», i: Peter Normann Waage og Cato Schiøtz. *Fra boka Fascinasjon & forargelse*, Pax 2000, s. 9.

³ Axel Bojer i juli 1999, <http://www.bojer.no/Axel/goethe.shtml>

en 3D-Animation av Goethes bolig, og informasjon om de andre museene i Weimar.

Deretter tar vi toget til Jena (ca 20 min) for å besøke Schillers idylliske sommerhus (www.uni-jena.de/Gartenhaus.html) og Friedrich-Schiller-Universitetet. Her kan vi også besøke hjemmet til filosofen Johann Gottlieb Fichte, fra 1669, i dag museum for litteratur. Dagen avsluttes med middag på det historiske gjestehuset «Grüne Tanne» hvor Goethe bodde og arbeidet (1817-1818), før vi returnerer med tog til Weimar.

Onsdag morgen besøker vi Schillers hus. Friedrich von Schiller flyttet til Weimar i 1799, og han bodde i Schillerstraße fra 1802 til sin død i 1805. I hans estetiske skrifter: *Om menneskets estetiske oppdragelse* (1795) fremsetter Schiller en visjon om den estetiske staten, en utopi, hvor det skapende menneske er identisk med det frie, moralske mennesket, der kunsten er selve omdreiningspunktet i den sosiale organismen. Kunst er forbindelse og fellesskap – fellesskap er kunst. Dette skriver Berit Frøseth i en dobbelartikkel i AiN 2007 om «Den vanskelige kunsten – kunst og meditatív praksis», og fortsetter: «Schillers og Steiners menneskesyn bærer i seg erkjennelsen om at kreativitetens gave, dette gåtefulle, uberegnelige som vi kaller begavelse, er noe som kan utvikles hos alle mennesker. Dette betyr ikke at alle er malere eller diktere, men at man som menneske, gjennom et indre arbeide på seg selv, kan få kontakt med skaperkilden, et aspekt på det høyere jegets virksomhet: Vi opplever den samme dobbelthet i menneskets tilblivelse, som i et kunstverk.»

Den Sixtinske Madonna i Dresden

Vi forlater nå Weimar og tar toget til Dresden (ca 2,5 time). Den gamle bydelen i Dresden er gjenoppbygget etter at byen ble sønderbombet av de allierte natten mellom 13.-14. februar 1945. Og det som ikke ble ødelagt i bomberegnet, brant ned under en voldsom brann som skulle vare i fem døgn. Da lå hele 15 km² av byen i ruiner. Bombetoktet ansees i dag som en hevnakt etter bombardementene av London og andre engelske byer tidligere under krigen.

I den gamle bydelen besøker vi Semper Gemäldegalleriet Alte Meister for å se Rafaels (1483-1520) mest berømte verk, den «Sixtinske Madonna» (1513-14). I to foredrag Rudolf Steiner holdt 8. mai i Köln og 16. mai i München 1912 (GA 143), nevnte han hemmeligheten med barnets blikk og fortalte om forbindelsen Novalis-Rafael-Johannes-Elias. Vi besøker også den protestantiske Frauenkirche (www.frauenkirche-dresden.de). I oktober 2005 kunne den 91 meter høye kirken åpnes på nytt, etter at gjenoppbyggingen hadde pågått i 9 år.

Caspar David Friedrich og Basteibroen

Fra Dresden fortsetter vi direkte til Bastei Hotel hvor vi skal overnatte. Hotellet ligger oppe på en klippeforma-

sjon ved Elben i Sächsische Schweiz, ca 35 km øst for Dresden. Torsdag morgen kan vi starte dagen ved å spazere over Basteibrücke – et svært populært turiststed. Den 76,5 m lange broen i sandstein er fra 1851, og den erstattet den tidligere trebroen over den 40 meter dype kløften mellom klippene. Herfra er det vid utsikt over dalen og Elbsandsteingebirge hvor klippeveggen faller bratt 194 meter ned til Elben. Tallrike kunstnere har vandret opp malerveien – en turvei i Elbsandsteingebirge – blant dem Caspar David Friedrich, og vi får utsyn mot hans motiv «Felsenpartie im Elbsandsteingebirge».

Vi drar tilbake til Dresden, og besøker Albertinum for å se Caspar David Friedrichs (1774-1840) malerier i Galerie Neue Meister. Friedrich bodde i Dresden de siste årene av sitt liv, i Elbstrasse 33, der også I. C. Dahl bodde. Dahl var bosatt i Dresden fra 1818 til sin død i 1857. Caspar David Friedrich skal ha sagt: «Kunstneren skal male ikke bare hva han ser framfor seg, men også det han ser i seg selv. Ser han ingenting i seg selv, bør han også avstå fra å male det han ser framfor seg ...» Studieturen avsluttes i Dresden.

Arrangør og påmeldingsfrist

Turen arrangeres av Antroposofisk Selskap i Norge, og Sissel Jenseth vil være turlleder. Påmeldingsfrist er 15. februar. Det må være minst syv deltakere for at turen gjennomføres. Maks 16-18 deltakere. Kontakt og påmelding: Sissel Jenseth, tlf 32 83 47 69, m 975 63 875, asn@antroposofi.no. Ta kontakt for å få tilsendt detaljert program og betingelser.

Pris og reise

Pris for deltagelse er 3300 kr (€ 450) i tosengsrom og 4100 kr (€ 560) i enkeltrom. Prisen inkluderer deltakeravgift og 5 overnattinger på hotell inkl frokost, samt lunsjpakke 2 dager (søndag og torsdag), trikkekort i Kassel og inngangsbilletter til museer nevnt i beskrivelsen. Prisen i norske kroner er beregnet ut fra dagens eurokurs. Det tas forbehold om eventuelle kursendringer.

NB: Prisen inkluderer ikke reise til Tyskland og heller ikke togturen mellom byene i Tyskland. Videre er ikke middag inkludert, men vi forsøker å spise middag samlet de fleste dagene.

Til Kassel kommer du med tog eller bil. Hele turen kan inngå i en interrailtur (www.interrailnet.com). Prisen for 10 reisedager innenfor 22 dager er 381 € (2850 kr) for voksne og 343 € (2550 kr) for de over 60 år. Du kan også fly til Hamburg eller Frankfurt og derfra ta tog til Kassel (2-3 timer). Tilbake kan du fly fra Berlin eller Praha, begge ligger 2-3 timers togtur fra Dresden. Informasjon om togtider og priser i Tyskland, se www.db.de. Togbillettene i Tyskland kan bestilles 90 dager før avreise til redusert pris. Ω